

Avrupa Birliği:

Emeğin disiplin altına alınmasında yeni bir aşama

(Pasif proleterleşmeden aktif proleterleşmeye)

Fuat ERCAN
Barış Karaağaç

Sunuşumuzu birbiriyile ilişkili bir kaç değişken üzerinden gerçekleştireceğiz. AB'ne ilişkin açıklamalar ve tartışmalar devam ederken diğer yandan farklı bir alanda eğitim ile istihdam politikalarının birlikte ele alınmasına ilişkin düzenlemeler yapılıyor ya da yeni düzenlemelerin neler olduğu tartışılıyor. Biz sunuşumuzda oldukça farklı düzlemlerde yapılan açıklamaların birbiriyile ilişkili olduğunu ve hatta AB'yi tanımlayan temel değişkenlerden birinin *emek üzerinde denetim kurmak* olduğunu söyleyeceğiz. İlişkiyi kurarken de Karl Marks'ın *Kapital*'nden hareket edeceğiz. İlk elden bu toplantıda karşılaştığımız ve AB'ni açıklamada egemen olan bir yaklaşım var. Genellikle Avrupa Birliği'ni kendi içinde *bütünleşmiş ve homojen bir emperyal* proje olarak analiz var. Bu tarz analizler sorunu ele alırken daha çok ulus-devlet üzerinden soruna yaklaşıyorlar ve bu projenin gelişmiş ülkelerle yeni katılacak ülkeler arasındaki eşitsiz ilişkiler üzerinden biçimlendiği işaret ediliyor. Sorun böyle tanımlandınca homojen varoluşun Türkiye'den bazı talepleri ve isteklerinin olduğu ve Türkiye'nin de bu istekleri yerine getirdiği biçimde tek taraflı pasif bir ilişki üzerinden sorun ele alınıyor. Aynı şekilde sürece bakarken sanki büyük bir otorite tarafından AB içinde sınırları kesin tanımlanmış bir işbölümünün olduğu ileri sürülüyor. Avrupa Birliği'ni doğrudan belirli ulus devletlerin diğer ulus devletlerin

*Bu çalışma, Ziraat Mühendisleri Odası'nın düzenlediği "AB Sürecinde Emek Sempozyumu"na sunulmuştur"

işbölümündeki yerini belirlediği bir süreç olarak analiz ediliyor. Yani, politikanın temel referans noktası, birtakım ulus devletlerin, diğer yeni katılacak ulus devletler üzerindeki etkinlik alanı mı? Bu da olabilir ama biz soruya Marksist bir çerçeveden baktığımız için sorunu biraz daha farklı bir yere taşımak istiyoruz. Soruna kapitalizmin yapısal belirleyenlerden biri olan *emek* açısından bakmak istiyoruz. Bu açıdan baktığımızda ise AB'ni tanımlayan birçok özelliğin yanı sıra **temel belirleyici değişkenin emek üzerinde sistematik bir kontrol kurmak olduğunu söyleyebiliriz**. Bu çalışmada ileri sürdüğümü temel sav; AB'nin emek üzerinde yeni bir kontrol sistemi oluşturduğudur. Bu savın önemli bir diğer belirleyeni ise yeni kontrol rejimi kapitalizmin açığa çıkardığı işsizlik üzerinden işlediği ve daha da önemlisi emeğin kendi kendini donanımlı hale getirecek düzenlemelere yöneltildiği yani iş bulma adına emeğin kendi kendini kapitalizmin güncel taleplerine uygun yeniden ürettiğini söylüyoruz.

Sunuşun ve argümanımızın genel çerçevesini kısaca verdikten sonra şu soruyla açıklamalarımıza yönelebiliriz. Avrupa Birliği'nin oluşum sürecinde ama özellikle de günümüz koşullarında kendi kendini yeniden üretirken emek ile ilgili ne gibi düzeneklere yönelmiştir? Bu soru aslında bizi kendi sorunsalımıza götürüyor. Sorunun bütünsel ve anlamlı bir cevabını bu kısa sunuşta vermemiz hiç kuşkusuz olası değil. Ama referans noktamız olan **Kapital**den hareket ettiğimizde bu konuda bir dizi açılım sağlayacak çözümlenme araçları olduğunu görüyoruz. Yukarıda işaret ettiğimiz argümanı açımlayabilmek için AB'nin sadece ama sadece emperyal bir proje olmadığını, ama kapitalizmin bölgesel düzeyde kendini yeniden üretmek için emek üzerinde kurduğu bir dizi ilişkiler sistemi olduğunu söyleyebiliriz. Emek üzerinden kurulacak denetim konusunda da AB içinde henüz yapısal ve sınıfsal anlamda bitmiş bir proje-gerçeklik olmadığını düşünüyoruz. Emek üzerinde denetim kurma şekli sadece emeği-emekçileri ilgilendirmeyip Birliğin organizasyonu ulusal devletlerin yeniden biçimlenmesi ve dahası ve en önemlisi istihdam politikaları ile eğitim arasında bir dizi içsel bağlantının kurulduğunu söyleyebiliriz. Bu yönüyle de Avrupa'daki işçilerin yaşama, örgütlenme ve varoluş koşulları üzerinde etkisi daha açık ve seçik gözlemlenen bir olgu.

AB'ni kendi içinde iç içe geçmiş farklı ilişki ve düzenekler ağı olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu iç içe geçmiş düzenekler hakkında bir şeyler söylerken çok dikkat etmemiz gerekiyor. Aşırı genellemeler ya da tekil örnekler genellikle bizi istemediğimiz sorunlu alanlara taşır. Sorunun tehlikeler içeren doğasını işaret edip kendimizi güvenceye aldıktan sonra, AB'nin ama özellikle de AB'ne sonradan katılan ve katılmak isteyen ülkelerin temel belirleyicilerinden birinin kapitalizmi tanımlayan maddi, sembolik ve iktidar ilişkileri olduğunu söyleyebiliriz. Yani kapitalizmin kendini yeniden üretim koşulları maddi, sembolik ve iktidar ilişkilerinin çok değişkenli ilişkileri doğrultusunda biçimlendiğini ve fakat daha da önemlisi bu ilişkilerin birikimin dinamik yapısı gereği sürekli farklılaşarak yeniden biçimlendiğini söyleyebiliriz. Kapital'in önsözünde yazdığı ve büyük önem taşıyan, *"işte bu hikayede senden söz ediliyor"* vurgusunu dile getirirken aslında Marks şunu yapıyordu; İngiltere işçi sınıfını anlatırken diyordu ki Alman işçi sınıfına "Ey Alman işçi sınıfı siz omuz silkebilir, burun kıvrabilirsiniz ama aslında anlatılan hikaye sadece İngiltere'nin hikayesi değil, sizin de hikayeniz..." Marks'ın Kapital'inin 140. yılı vesilesiyle bu önemli ifadeyi küçük bir değişiklik yaparak yeniden ama şu şekilde söyleyebiliriz; *"Bu hikâye her geçen gün daha fazla hepimizin hikâyesi oldu"*.

Yani Alman işçi sınıfına, İngiltere işçi sınıfına atfedilen bu vurgu, artık hepimizi içeren bir ifadeye dönüşmüş durumda. Bu ifadenin temel belirleyeni aslında Kapital'in işaret ettiği sermaye birikimi ve bu sermaye birikimi, her ifadesinde, her anlamında aynı zamanda *emeği* işaret ediyor. Aslında bunu ilk yapan Marks değil. Ondan önce David Ricardo, Adam Smith'in işaret ettiği bir ulusun zenginliği o ulusun sahip olduğu emek miktarı nitelemesi bu anlamda önemli. Bu önemi aslında Foucault oldukça açık bir şekilde ifade ediyor: *"İnsanlık tarihinde ilk defa kapitalizm ile birlikte insan bedeni asal üretim gücüne dönüşmüştür."* İlk defa doğadan elde edilen ürünler dolayımında ihtiyaçların giderilmesi değil de, doğadan elde edilen ürünler üzerinde bir dizi işlem yaparak ihtiyaçlar karşılanmaya başlamıştır. Marks'ın ifade ettiği gibi emek gücü, gittikçe bu sürecin temel belirleyeni haline gelmiştir.

Aslında Avrupa Birliği'ne bakarken, bu tarihsel süreç içinde insanın emek gücü üzerindeki

Küresel ve Bölgesel EMEK Kontrol Stratejileri

OECD	1994	İş Stratejileri
AB	1997	Avrupa İstihdam Stratejileri
ILO	2003	Küresel İstihdam Stratejileri
MERCUSOR	2004	İstihdam Kalitesi Bildirgesi

denetim rejimlerine, sistemlerine, kontrollerine bakmak lazım. Böyle bir şey yaptığımızda, yani sermaye merkezli bir döneltirime yerine emek merkezli bir döneltirime yaptığımızda, emek üzerindeki kontrol merkezli Avrupa Birliği'ni ya da ona benzeyen Mercosur, veya NAFTA'yı bu merkezden anlayabiliriz. Belki de, hani birçok analizden birisi bu olabilir.

İlginçtir biz işçi sınıfı, emek deyip duruyoruz ama İngiltere, Almanya, Fransa, Belçika tarihine baktığımızda aslında işçi sınıfı yaratılıyor, zorla yaratılıyor. Bir işçi sınıfı, sabahtan akşama kadar biz işçi olduk diye ortaya çıkmıyor. Bunu Türkçe'ye çeviremedim, 'fabrication of labour' yani emeğin bir üretim sürecinde yaratılır gibi zorla yaratılma süreci var. O süreç zaman içinde belirli, uzun çalışma saatlerini, yine kapitalizm, sermaye birikimi geliştikçe, belirli zamanda daha fazla üretimi zorlar-ki Türkiye'nin ben bu süreç girdiğini, yani görece artık değer denilen kavramın ve bu kavramın emek kontrol rejimine bugünlerde girdiğini düşünüyoruz- ama bugün Avrupa'da, Avrupa Birliği'nin temsil ettiği yeni bir tarzın, dünya kapitalizminin yeni bir tarzın içine girdiğini düşünüyorum. Bu tarz çerçevesinde artık öyle bir sistem geliştirildi ve geliştirilmeye devam ediyor ki, bir yapısal koşul olarak, insanlara kendi emek güçlerini kendilerinin *imal* ettiriyor.

Ücretlilere emek-güçlerinin daha nitelikli olma işlevini de veren bu yeni dönem, bu anlamda önemli farklılıkları içeren bir dönem. Bu dönemin AB dolayında yapılması ise bizim için ayrıca bir öneme sahip. Yani insanlara piyasaya kendi emek güçlerini pazarlayacak şekilde kendi kendine yatırım yaptıran, yaptırtan ve bu anlamda emek üzerinde baskı kuran yeni bir denetim mekanizması ile karşı karşıyayız.

Amsterdam Sözleşmesi ile birlikte Avrupa Birliği için hazırlanan bütün raporlarda Avrupa'nın dünyada artarak süren rekabet ortamında ayakta kalması için nitelikli emek gücüne ihtiyaç duyduğu detaylı bir şekilde açıklanacaktır. Emek-gücünün nitelik kazanması için ise temel referans eğitim politikaları olmuştur. Yani Avrupa'da bugün bilfiil kendi işçi sınıfının üzerinde işçi sınıfının kendisini denetleme ve disiplin altına almanın çok önemli yol ve yöntemlerini geliştirmeye başlamıştır. Birikimin zaman içinde artmasına bağlı olarak artış gösteren işsizlik ile AB'ne yeni üye olan ve olmak isteyen ülkelerin emek-piyasaları da denetim/kontrolün oluşmasını sağlayan önemli değişkenlerdir. Bu anlamda AB'ne bir çok farklı açıdan yaklaşmamız olası olsa bile, bizi ilgilendiren AB'ne sonradan katılan ya da katılacak olan ülkelerin emek piyasası bir yandan Avrupa Birliği'ne üye ülke emek piyasaları üzerinde baskı anlamına gelirken, aynı zamanda girişle birlikte harmonizasyon uygulamaları ile süreç emek üzerinde farklı derecelerde ve fakat eşzamanlı hissettiren bir mekanizmaya dönüşmüştür. AB'ne ilişkin bu tarz bir analiz yani emek üzerinden bir analizi bugünlerde vefat eden Andre Gorz'un adını anmadan geçmek haksızlık olurdu. *Elveda Proletarya* demişti. Ama gelişmelere baktığımızda tüm düzenekler yine emek üzerinden

AB

- İşçilerin Değişime uyumunu sağlamak,

Emeğin niteliğini artırmak

- Mesleki Coğrafi hareketliliği sağlamak

Yaşam boyu eğitim

- Aktif Emek Piyasası Politikaları (kısmi esneklik ve güvenlik)

Üretkenliğin ve yeni işlerin yaratılması için teknolojinin desteklenmesi

Büyüme ve istihdam için makroekonomik politikaların geliştirilmesi

- Çalışma saatlerini esnekliği için işçilerin gönüllü katılımını sağlanması

Teknoloji geliştirme ve yayılmasının desteklenmesi

Enflasyonist olmayan sürdürülebilir ekonomi politikaların geliştirilmesi

- Ücretler ve emek maliyetlerinin yerel şartlara ve bireysel donanımına bağlı olarak esnekliğin sağlanması
Özel sektörde istihdamı artırmak için istihdamı teşvik edici politikaların Ya da istihdam maliyetlerini azaltıcı reformlara gidilmesi

DÜNYA ÖLÇEĞİNDE EMEĞİN KONTROL ALTINA ALINMASINDA ORTAK YÖNELİMLER

- Girişimciliğin desteklenmesi
- Esneklik
- Uyumluluk (İşçilerin değişimlere ayak uydurabilmesi)
- Mekansal ve meslekler arasında içsel geçişlerin desteklenmesi
- İçsel bütünlüğün sağlanması
- İstihdam edilebilirlik,
- İşten çıkarma kolaylığı,
- İş değiştirme kolaylıkları,
- Mesleki donanım ve bunun için mesleki eğitim,
- yaşam boyu eğitim,
- Yerine koyulabilirlik
- Çok işlevlilik

gerçekleşiyor. Avrupa Birliği'ndeki bütün yasal dönüşüm, bütün raporlara, Beyaz Rapor ya da Türkiye'deki TİSK'e, TÜSİAD'a, bütün raporlara bakın istihdam politikaları ve dolayısıyla elveda denen proletarya üzerinden birçok şey yapılmak isteniyor. İstihdam politikaları ile eğitim politikalarının iç içe geçtiği bir dönemden geçiyoruz. Bu iki alanın iç içe geçtiği döneme baktığımızda da artık Avrupa Birliği ve özellikle son 5-6 yıldır Türkiye'de insanların kendi kendini imal etme süreci, kendi kendini piyasaya sürme sürecinin hızlandığını görüyoruz. Bu hızlanma da bir ulusun, bir bölgenin kendi başına gerçekleştirdiği bir şey değil. Aslında tam anlamıyla sınıfsal bir proje. Tam anlamıyla sermayeye yönelik ulusal, uluslararası, bölgesel, küresel düzeyde emeğin yeniden nasıl tanımlanıp, denetleneneğinin bir projesi. Avrupa Birliği'nin birtakım projeleri, birtakım uzantıları olabilir ama AB, benim gözlemlediğim kadarıyla esas problem olarak emeğin yeniden denetim altına alınma tarzını ve bu tarzın belirli biçimini gündeme taşıyor. Tabii ki emek üzerinde denetim kurma konusunda olup bitenin sadece Avrupa Birliği'nde olduğunu söyleyemeyiz. Emek üzerinde denetim kurmaya yönelik çabalarda OECD'nin geliştirdiği 1994 raporunun özel bir yeri var. *İş Stratejileri*'ndeki temel vurgu, istihdamın nasıl nitelikli olması, istihdamın nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği üzerine açıklamalar içeriyor. Avrupa Birliği'nde gerçekleştirilmeye çalışılan istihdam stratejileri özellikle 1997'den itibaren hızlanıyor. Ama bu hızlanmada OECD'nin önemli bir yeri olduğunu söyleyebiliriz. İstihdam dolayısıyla

emek üzerindeki denetimin MERCOSUR'da plan ve program dahilinde ele alındığını görüyoruz. Avrupa Birliği gibi orada da 2004'te yapılan bir anlaşmayla, *İstihdam Kalitesi Bildirgesi* diye bir belge oluşturuluyor. Bu, dünya ölçeğinde, bölgesel ve küresel düzeyde sermayeler arası çatışmanın en fazla etkilendiği alanlardan birisi, emek alanının yeniden dile getirilmesi, emeğin yeniden yeni mekanizmalarla sisteme monte edilmesi.

Burada buna girmeyeceğiz. Aslında emeğe ilişkin vurgu farkları mevcut ama aynı zamanda, önemli benzerlikler de var. Hem Avrupa Birliği, hem ILO, hem de OECD bağlamında. *Emeğin istihdam edilebilirliği, emeğin nitelik kazanması, emeğin esnekliği* gibi birçok vurgunun aslında bütün bu yapılar da eşzamanlı olduğunu göreceğiz. Pekiyi, nedir aslında bu emek üzerindeki denetim sistemi? Emek üzerindeki denetim sistemine baktığımızda biraz önce bahsettiğimiz, ki bunlar raporları karşılaştırarak elde ettiğimiz bilgiler, temel sermayenin ya da bu raporların temel belirleyeni girişimciliğin desteklenmesi, esneklik, fakat çok daha önem *uyumluluk* diye bir kavram geliştiriliyor. Bu uyumluluk, işçilerin değişimlere ayak uydurabilmesi. Bu işçilerin değişimlere ayak uydurabilmesi anlamını içeriyor, ve kavram tam da Marks'ın söylediği sermayenin organik bileşiminin değişimi ile yakından ilişkisi vardır. Sermaye birikim sürecine içkin olan dinamikler sonucunda sermayeler arasında rekabet arttıkça, sermayeler teknoloji yoğun üretime yönelme artar. Bir yandan yeni teknolojiler diğer yandan ise üretim sürecinin hız kazanması ve aynı zamanda emeğin üretimdeki maliyetlerinin düşürülme istekleri bir araya gelince emeğin sürece ayak uydurması gerekli ve hatta zorunluluk kazanır. Ayak uydurma aslında işçilerin sürece adapte edilmesi ya da adak edilmesi anlamına gelir.

Bir diğer nokta, özellikle Avrupa Birliği'nin daha sosyal demokrat bir dönemine tekabül eden, Blair'in etkisinde olduğu dönemde, mekânlar ve meslekler arasında içsel geçişlerin desteklenmesi. Mesela bunu Türkiye'de hangi alanda gözlemleyebiliriz? Türkiye'de yetkin mühendislik kavramlaştırmasının arkasında, Avrupa Birliği Türkiye'den yetkin mühendislik istiyor deniyor ama aslında, Avrupa'daki Ulusal Mühendisler Birliği'nin temel derdi, Avrupa Birliği içinde artan işsizlik karşısında kendi



mühendislerinin hareketliliğini sağlayamaya çalışmak. Aynı zamanda mühendislik emeğini sermayenin daha rahat kullanabilmesine yönelik bir söylem ve durum. Tamamen Avrupa Ulusal Mühendisler Birliği'nin geliştirdiği bir politika. Ama bu bütün alanlarda gerçekleşen bir süreç. Bir başka nokta içsel bütünlüğün sağlanması. Bir diğeri *istihdam edilebilirlik*. İstihdam değil, istihdam edilebilirlik. Yeni ve farklı olanı işaret etmesi açısından bu kavram çok önemli. Eskiden

tam istihdam kavramı varken, şimdi istihdam edilebilirlik kavramına geçiliyor. Yani birileri işgücü piyasasında işe alınma koşullarına sahip olabilir, birileri de olamaz. "Acaba işçiler hangi koşullarda istihdam edilebilir" sorusu çok önem kazanıyor. Hangi işçilerin istihdam edilebilirliği konusunda da *yaşam boyu eğitim, mesleki donatım kazanması*, bunlarla bağlantılı olarak kapitalist üretim sistemindeki hızlı *değişime uyum sağlayacak* bir dönüşümle karşı karşıyayız. Bu dönüşüm yani işçilerin kendilerini üretim sürecine uygun istihdam edilebilir koşullarda üretmesi iki şeyi işaret ediyor. Bu çok önemli. Önümüzdeki dönemde Türkiye'de çokça tartışılacak iki şey; birisi yerine koyulabilirlik. Yerine koyulabilirlik şu sürece tekabül ediyor: Kapitalist toplumda değerli olan her şeyi değersizleştiren sistem, işçi sınıfı ya da mühendislerin, beyaz yakalı, mavi yakalıların daha önce yerine konulamaz olarak görülen konumlarını hızla değiştiriyor ve Ahmet'in yerine Mehmet'i, Ayşe'nin yerine Leyla'yı koyabilecekleri bir *eğitim, modüler eğitime* geçiliyor - modüler emek istihdam projesine geçiliyor. İkinci olarak, Türkiye'de de şu anda Milli Eğitim Bakanlığı'nın, TÜSİAD'ın, TİSK'in da ısrarla talep ettiği bir başka süreç ya da emek piyasası politikası: yaşam boyu eğitim, bir başka deyimle, beşikten mezara yaşam boyu eğitim. Bir başka vurgu ise insanla sermayeler arasında rekabet arttıkça, belirli bir işi 5 kişi yapacağına, 3 kişinin yapması talebi gündeme geldikçe, aynı işi 10 kişi yapacağına 8 kişi "çalıştırıp, ama 8 kişinin farklı işlerde uzmanlaşması, buna 'çok-fonksiyonluluk deniyor. Çalışma ortamında çok-fonksiyonluluğun iki anlamı vardır. İlki kişinin kendini birçok işi yapacak kadar donanımlı hale getirmesi yani beşeri sermayesini arttırması. İkincisi ise iş yerinde daha önce yapılan işin daha az sayıda kişi tarafından yapılması yani işsizlik.

Avrupa Birliği'nde iki tane çok önemli sermaye örgütü var. Avrupa Birliği'nin ürettiği her komisyon raporunun tarihsel olarak arka planına baktığımızda ya ERT, ki Avrupa Birliği'nin TÜSİAD'ıdır, zenginler kulübüdür, ya da Avrupa'nın iş dünyasının sesi dediğimiz UNICE'in daha önce ortaya koyduğu talepleri ya da bu taleplerini dile getirdikleri raporlar vardır. Çok ilginçtir, Avrupa'nın TOBB'u olarak tanımlayabileceğimiz UNICE, her yıl rekabet günü düzenliyor ve rekabet gününde artık ABD'ye karşı, Güney Kore'ye karşı, Hindistan'a karşı, Avrupa'daki firmaların, tıpkı Gülliver'in cüceler ülkesinde bir yerlere

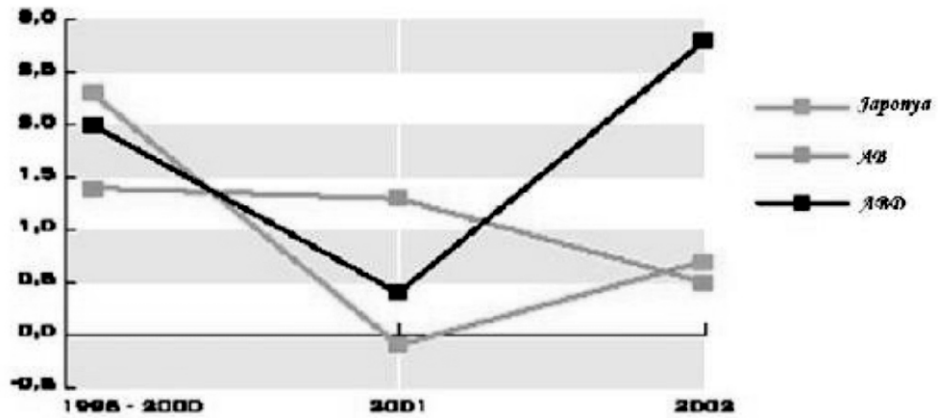
Avrupa Sermayelerinin (UNİCE VE ERT) Temel Talepler

- Dünya piyasasındaki rekabetin korunması gerekiyor.
- Rekabetin sağlanması için emek gücünün niteliğinin artırılması gerekli...
- Emek gücünün değişen koşullara nasıl uyum sağlayacağını öğretilmesi gerekiyor.
- Emek gücünün sadece temel bilgileri değil çalışma yaşamında gerekli olan kişisel ve sosyallik gibi soft bilgileri de içermeli.
- Yaşam boyu eğitim ama bunun için ihtiyaçlarına göre yeniden biçimlenmesi gerekiyor.
- İşçiler işveren ve emek piyasası için gerekli donanımlara sahip olması gerekir.
- Yaşam boyu eğitim işçileri istihdam edilebilir kılar.

bağlanması gibi bağlanmış olduğunu ve artık Gülliver'in özgürleştirilmesi gerektiğini söylüyorlar. Özgürleştirilecek şey ne peki? Kimden özgürleşecek Avrupa'daki sermaye. Tabii ki emeğin baskısından, emeğin denetiminden. Fakat bu sadece sendikali işçiler için geçerli değil, bilfiil emeğin kendisinden özgürleşilmesi söz konusu olan. Öyle bir yapı oluşturuluyor ki, belki burada açmak çok zor ama insanlar kendi bedenleri üzerine yatırım yapar hale getiriliyor. Bir zamanlar burjuvazinin, Türkiye'deki burjuva aydınları ikide bir insan sermayesi dedikleri zaman, solcu kardeşlerimiz, ağabeylerimiz nereden çıkartıyorsunuz bu insan sermayesini diyordu. İşte, insanlar kendi kendilerine yatırım yapar hale geliyor. Bu anlamda UNİCE ve ERT ısrarla, Avrupa Birliği'ndeki, Brüksel'deki

bürokratlara, uzmanları ve organik aydınları ile şirketlerin potansiyel donanımlarının serbest bırakılması için projeler, programlar götürüyor ve bu proje ve programlar belirli zaman aralıkları ile hayata geçiriliyor. UNİCE ve ERT şunu söylüyor, talepleri şu: Dünya piyasasında rekabetin korunması, rekabetin sağlanması için emek gücünün niteliğinin artırılması, emek gücünün değişen koşullarda nasıl uyum sağlanacağını, işçiler-işveren emek piyasası için gerekli donanımlara sahip olması ve yaşam boyu eğitim. Mesela sevgili Aziz arkadaşın söylediği Maastricht Anlaşması'nın 126. maddesi, sosyal koruma denilen maddesi, ki sosyal Avrupa'nın en önemli maddesi, ilk defa olarak, emek üzerindeki denetimi ifade ediyor. White Paper, European White Paper ve bunların arasında en önemlisi, Amsterdam Sözleşmesi. Tony Blair'in bir uyarısı var- aslında Avrupa'da emek üzerindeki en büyük denetim sistemini getiren Üçüncü Yol ve Tony Blair'ci yaklaşım- diyor ki; artık küreselleşme bir gerçeklik ve bu gerçekliğe ayak uydurmak zorundayız. Bunu daha sonra Roman Prodi'nin açıklamaları izliyor. Gelelim Lizbon Stratejisi'ne... Lizbon stratejisi Avrupa sermayesinin Avrupa'daki emek üzerindeki hegemonyasını, egemenliğini, zaferini ilan eden en önemli sözleşmedir. Ve Avrupa Komisyonu'nun kendi kendini bağladığı sözleşmedir. Oradaki kararları söylemeyeyim, geçeyim. Ne oluyor, şöyle bir şey oluyor: 5 yıl sonra Lizbon sürecinde alınan kararlar, ERT ve UNİCE'in, bütün sermayenin Avrupa Birliği'ni köşeye sıkıştırdığı bir rapora dönüşüyor, sizden şunları şunları istiyoruz deniliyor.

Emek Üretkenliğindeki Artış (Yıllık %)



Sermayenin Talepleri (ERT&UNİCE)
Avrupa Komisyonunca hızla hayata geçiriliyor.

-1992 *Maastricht anlaşmasının* 126 maddesi eğitim ile istihdam politikaları arasındaki ilişkiyi kabul edecek bir şekilde düzenleniyor.

-1993 White Paper Büyüme, rekabet ve İstihdam Üzerine

Bu raporda Komisyon Önerisi

* Özel Sektörün özellikle de iş dünyasının mesleki eğitim sürecine aktif katılımının sağlanması gerektiği belirtiliyor. Bunun için sermayenin teşvik edilmesi öneriliyor.

-1995 *European White Paper*, Öğrenen topluma doğru Öğretme ve Öğrenme kalem almıyor.

-1996 yılında *Reiffers Komisyonu* oldukça önemli bir rapor yazıyor ve burada : İş dünyasının 21.

yüzyıla uyum sağlaması rekabette başarılı olmasına bağlı olduğunu ve fakat bunun için istihdam edilenlerin çalışma şartlarına uygun eğitimden geçmeleri gerektiği belirtiliyor. Resffers komisyonu adına ERT ve 1997 yılında Avrupa Komisyonu oldukça önemli bir rapor yayımlıyor: *Bilginin Avrupa'sına Doğru* . Bu rapor aynı zamanda eğitim ile iş dünyası arasındaki bağlantıları ve iş dünyasına uyumlu emek-güçü üretmek üzere "Socrates" "Leonardo Da Vinci" "Youth" and "Tempus" adlı programların başlatılmasına neden oluyor.

-1997i Amsterdam Sözleşmesi Tony Blair'in önemli yorumu :

Konsey eski tarz devlet müdahaleleri ve düzenlemeler yerine bir bütün olarak esnek emek piyasaları, uzmanlık ve eğitim üzerinden reformlar yapması gerektiği belirtiliyor..... (p11ack, 200 p. 285).

Avrupa Komisyonundan Ramon Prodi 2001 yılındaki bir konuşmasında : İster sevelim ister sevmeyelim, küreselleşme bir gerçeklik. Bizim amacımız onu kontrol etmektir. İnsanlığın yararına onu kontrol etmektir.

*2000 *Lizbon Stratejisi* şu önemli karar alındı.2010 yılında Avrupa Birliği'ni Lizbon Avrupa Konseyi bu toplantıda özüne şu yeni stratejik hedefi koydu." Daha fazla toplumsal kaynaşma ve istihdamla , sürdürülebilir ekonomik büyüme yetkisine sahip , dünyanın en fazla rekabet gücüne sahip ve en dinamik, bilgi stratejik hedefe ulaşmak için :

-Yıllık %3 büyüme oranının yakalanması

-ve 2010 yılında

-iş gücüne katılım oranının %70 e çıkarılması amaçlanıyordu.

Lizbon Stratejisi ekonomik, sosyal ve çevresel değerlerin bir arada ve uyum içinde korunabileceği bu uyumla sonuca ulaşılabileceği öngörüsüne dayanıyordu.

Lizbon sürecinin beşinci yılında AB içinde değerlendirmeler yapılıyor. Bu değerlendirmelerin ortak noktası Lizbon sürecinin ilk beş yılında istenen hedefe ulaşılamadığı, hatta ortada açık bir başarısızlık olduğu yolundadır. Bir ara-dönem değerlendirmesi yapmak üzere eski Hollanda Başkanı Wim Kok başkanlığında oluşturulan grup tarafından hazırlanan raporda bu başarısızlık tespit ediliyor ve Lizbon Stratejisinde değişiklik talep ediliyordu. Bu değişiklik talebi Avrupa Birliğine üye ülkeler arasında emek-gücünün mobilitesi, donanımının artırılması ve bunun için kaynakların aktarılması gibi emek-gücünü merkeze alan önerilerin daha bir geliştirilmesine neden oldu. Bu öneriler içinde sürekli eğitim, insan kaynaklarına yatırım, insanların kendilerine yatırım yapmamasının gerekleri detaylı bir şekilde öne açıklanıyor.

Ve *istihdama değil, istihdam edilebilirlik* belirleyici bir şekilde öne çıkıyor. İstihdam edilebilirlik ile birlikte belirleyici olan bir değişken ise esneklik oluyor. Rekabet kavramı ile birlikte istihdam edilebilirliğin temel belirleyeni esneklik oluyor. Aynı şekilde işsizliğin çözümü içinde anahtar kavram esneklik oluyor.

İş ve İş Gününün Değişmesi
Pasif Proleterleşmeden aktif Proleterleşmeye

1- Artan işsizlik

2-Kamu harcamalarının azalması

3-Sermayenin daha nitelikli emek-gücü ihtiyacı

4-Ya da bu ihtiyacı emek gücü üzerinde baskı aracı olarak kullanması

5-Genel olarak eğitim ama özede ise emek-gücünün eğitime

ilişkin alanların sermayenin yatırım alanlarına dönüşmesi

6-Yukarıda işaret edilen değişiklikler birlikte yaşam boyu eğitim vurgusu

7-İşgücünün kendi işgücüne nitelik kazandıracak etkinliklere girmesine AKTİF PROLETERLEŞME dediğimiz olguya yani bireylerin artık kendi zamanlarını ve birikimlerini kendilerini sermaye için imal edecek bir biçim almasına neden olmuştur.AB'nin eğitim ve istihdam politikaları doğrultusunda sermaye için bireylerin

Burada bir parantez, ERT ve UNİCE'e Avrupa sermayesi diyoruz ama ERT ve UNİCE'in içinde kim var, TOBB da var, TÜSİAD da var. Karar alma süreçlerinde Türk sermayesinin önde gelen örgütleri de uzakta, dışarıda değil, onlar da onun içinde. Ve gittikçe işgücünün doğası değişiyor. Buna çok detaylı girmek isterdim ama ne yazık ki Türkiye'de Kapital okumak; Marksistlerle, Marksist olmayanlar arasında, muhalif Marksistlerle, muhalif olmayanlar arasındaki ayrım bu. Ne yazık ki muhalif Marksistler Türkiye'de çok az. Çünkü Kapital'i okumaya zaman ayırmıyorlar, gündem ayırmıyorlar. Pek fazla da referans vermiyorlar. Ya da çok daha acı bir şey var ki o da, Marksist terminoloji üzerinde Marksist olmayan ulusalcı, milliyetçi diller egemen oluyor. Bizce Türkiye'nin, Türkiye Marksistlerinin suçu bu. Çünkü Marksist terminolojiyi Türkiye'de yeterince anlatamamışlar, bu terminoloji anlatılamamış. Bu değişim sürecinde temel vurgumuz eskiden pasif proleterleşme denilen sürecin, bugünlerde aktif proleterleşmeye dönüşmesi. Bu çok önemli bir değişim. Çünkü işsizlik arttığı oranda üyelerinin kendi kendilerini piyasaya sunduğu, kendi kendilerine nitelik kazandırdığı ve kendi kendilerini boğduğu ve bir baltaya sahip olamadık diye kendi kendilerini psikolojik olarak yok ettiği bir işçi sınıfı ve sendikası ile karşı karşıya bulunuyoruz. Bunun nedeni ne? Yine UNİCE'in verdiği rakamlara baktığımızda görüyoruz ki AB'nin 1980'den sonra ABD ve G.Kore gibi ülkeler karşısında verimlilik ve karlar açısından gerilediğini görüyoruz. Sermayeler arasındaki kardeş katlinin bu günlerde hem Avrupa içinde, hem de yeni bölgesel organizasyonlar dolayında bölgesel rekabetler dolayında gerçekleşiyor.



Rekabete konu olan değişkenler farklılıklar taşısa bile her birinde ortak bölen, bu değişimlerin emek üzerinden gerçekleşmesidir. Marks'ın Kapital'de anlattığı sermayenin birim zamandaki verimliliği ya da sermayenin getirisi ya da kar oranı, Avrupa ülkelerinde, 1990-2000 yılından itibaren gittikçe düşmekte ama buna karşın Japonya'da ve özellikle ABD'de verimlilikte artış olduğunu görüyoruz.

Burada AB'ni temsil eden sermaye örgütleri rekabet için emeğin verimliliğini nasıl artırabiliriz sorusu temel öneme sahip. AB'nde tüm politikalar bu sorunun etrafında biçimleniyor. İşin hüznü yani sendikalarında soruna *verimlilik ve rekabet* üzerinden yaklaşmaları. Soruya karşılık gelen tüm uygulamaları ortak bölen ise emeğin yeniden proleterleşmesi ama aktif proleterleşmesidir. Önümüzdeki dönem iş bulmak isteyen herkes kendine yatırım yapmak, yani kendisini sermaye için yeniden biçimlendirmek zorunda. Özel sertifika programlarının gelişip saçıldığı bir dönem ve kamu da artık eğitime yatırım yapmıyorsa, tek yol işsizlik baskısı altında kendimize iş bulmak için yatırım yapmak kalıyor. Bedenlerimizi/zihinlerimizi kendi sınırlı kaynaklarımızla sermayeye uygun hale getirecek

biçimde yeniden yeniden örgütliyoruz. K.Marx'ın buluşu olan "*değişken sermaye*", canlı sermayenin üretim sürecine girmesi için kendini yeniden yeniden biçimlendirmesi ve sermayenin dinamik doğasının gereklerine kendini uyumlu hale getirmesi gerekiyor. Yaşam boyu eğitim diye allanıp/pullanan kavram/uygulama bu gelişmenin sonuçlarından biri. Yaşam boyu eğitim ile sadece bedenler bir işe uyumlu hale getirilmiyor, eşzamanlı olarak farklı işleri yapabilecek bir beceri donanımın sağlanması ile çok işlevli bir değişken sermaye-emek yaratılıyor. İşyerlerinde çalışan sayısı azalacak ve aynı zamanda farklı iş yapacak yeni bir değişken sermayeye ihtiyaç duyuluyor. Modüler emek-gücü, değişken sermaye AB'nde kotarılmak istenen uygulamaların temel belirleyeni niteliğinde.

Bu temel belirleyenin oldukça önemli açılımlarını Türkiye'de de artık gözlemleye biliyoruz. Bu anlamda UNİCE ve ERT ısrarla, Avrupa Birliği'ndeki, Brüksel'deki bürokratlara, uzmanları ve organik aydınları ile şirketlerin potansiyel donanımlarının serbest bırakılması için projeler, programlar başlatıyorlar, ve bu proje ve programlar belirli zaman aralıkları ile hayata geçiriliyor.